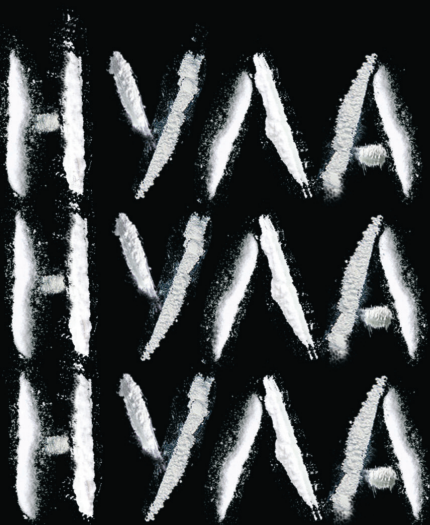

Авторът на Гомор

РОБЕРТО САВИАНО

Осъден на смърт от Камората заради смелостта
си да разобличи престъпните ѝ деяния

Потресаващ репортаж за най-могъщите престъпни
механизми на съвременната световна икономика

ZeroZeroZero

Copyright © 2013 by Roberto Saviano

All rights reserved

© Таня Кольовска, превод от италиански

© Димитър Стоянов – Димбó, худ. оформление
на корицата

© Издателство ЕРА, София, 2014

ISBN 978-954-389-287-7

Книгите на ЕРА търсете на
www.erabooks.net

РОБЕРТО САВИАНО

НулаНулаНула

ЕРА

Посвещавам тази книга на всички карабинери,
които са ме охранявали.

Над 38 000 часа, прекарани заедно.

И за часовете, които тепърва ще прекараме.

Навсякъде.

*Никак не се боя,
че ще ме стъпчат.
Стъпканата трева
се превръща в пътека.*

Блага Димитрова

КОКА 1

Този, който е седнал сега до теб във влака, използва кока – взел е тази сутрин, за да се събуди; или шофьорът на автобуса, който те откарва до дома ти, защото иска да работи извънредно, без да усеща как му се схващат вратът и гърбът. Най-близките ти хора използват кока. Ако не е баща ти, тогава е майка ти, ако не е брат ти, значи е синът ти. Ако не е синът ти, тогава е шефът ти в офиса. Или твоята секретарка – тя шмърка само в събота, за да се забавлява. Ако не е шефът ти, тогава е жена му – така се отпуска. Не е ли жена му, значи е любовницата – той ѝ подарява кока вместо обици с диаманти. Ако не са те, тогава е шофьорът на камиона – той докарва тонове кафе в баровете на твоя град и не би издържал всичките тези часове по магистралата, ако не взима от нея. Ако не е той, тогава е медицинската сестра, дето сменя катетъра на дядо ти и с коката всичко ѝ изглежда по-леко, дори нощните дежурства. Не е ли тя, тогава е бояджията, който освежава стаята на твоего гадже – започна от любопитство и в един момент се оказа затънал в дългове. Там, до теб, е този, който използва кока. Това е полицаят, който сега ще те спре; шмърка от години и очевидно всички са разбрали – пишат анонимни писма до началниците с надеждата, че

ще бъде отстранен, преди да е направил някоя тъпотия. Ако не е той, значи е хирургът, дето сега се събужда, за да оперира леля ти и с помощта на коката може да порне дори шест човека за един ден, или адвокатът, при когото трябва да отидеш, за да се разведеш. Може да е съдията, който сега ще реши гражданското ти дело и не смята, че това е някаква слабост, а още един начин да се наслаждава на живота. Това е касиерката, която в момента ти продава лотарийния билет, а ти си мислиш, че той може да промени съдбата ти. Може да е дърводелецът, който монтира онази мебел, дето глътна месечната ти заплата. Не е ли той, тогава е момчето от ИКЕА, което ще ти сглоби гардероба – ти сам за нищо на света няма да се справиш с това. Не е ли то, значи е домоуправителят от твоята кооперация, който ще ти звънне всеки момент. Това е електротехникът – точно сега премества контакта в спалнята ти. Или изпълнителят на авторски песни – слушаш го, за да си починеш. Взима кокаин свещеникът, при когото отиваш, за да изясниш можеш ли да се кръстиш, защото ще ставаш кръстник на племенника си и е глупаво, че ти самият все още не си минал през светото кръщение. Това са сервитьорите – ще те обслужват на сватбата следващата събота – ако не шмъркат, краката им няма да имат толкова много енергия часове наред. Ако не са те, тогава е чиновникът, дето току-що одобри новите пешеходни зони – получава коката гратис, в замяна на услугите, които прави. Използва я момчето от паркинга – усеща радост единствено когато се е нашмъркало. Или пък архитектът, който преустрои вилчката ти; употребява я пощаджията, който ти донесе писмото с новата дебитна карта. Ако не е той, значи е момичето от информационния център; звънливото ѝ гласче те пита с какво може да ти бъде полезна. Тази ведра радост, еднаква при всяко обаждане, е резултат от белия пращец. Ако не е тя, тогава е научният работник, който в момента е седнал от дясната страна на професора ти и чака да те изпита. Става напрегнат от коката. Това е физиотера-

певтът, който се опитва да ти оправи коляното – него коката го прави по-общителен. Централният напада- тел употребява кока, същият, дето отбеляза гол в края на срещата и така ти загуби един почти сигурен облог. Кока използва и проститутката, при която отиваш, пре- ди да се прибереш у дома, за да се разтовариш, защото вече не издържаш. Тя взима кока, за да не вижда кой е пред нея, зад нея, отгоре или отдолу. Кока взима жиго- лото, дето си го подари за своята петдесетгодишнина. И ти, и той. Коката му създава усещането, че е най-го- лемият мъжкар. Кока употребява спаринг партньорът, с когото тренираш бокс, и инструкторът на дъщеря ти от фитнеса, психологът, при когото ходи жена ти. Кока използва най-добрият приятел на мъжа ти, оня, дето го- дини наред те ухажва, но никога не ти се е харесвал. Ако не е той, тогава е директорът на училището ти. Кокаин употребява училищната охрана. Агентът по недвижими имоти, дето закъсня точно когато ти успя да се освобо- диш, за да огледаш апартамента. Употребява я пазачът, който все още се опитва да прикрие плешивината си, докато всички вече си бръснат главите. Ако не е той, тогава е нотариусът, при когото изобщо не би искал да се връщаш – той употребява коката, за да не мисли за издръжките на изоставените си съпруги. Ако не е той, тогава е таксиметровият шофьор, дето ругае трафика, но после отново става весел. Ако не е той, значи я взе- ма инженерът, когото си принуден да поканиш вкъщи, защото може би ще ти помогне да направиш скок в ка- риерата си. Това е и пътният полицаи, който в момента ти съставя акт и докато говори, непрекъснато се поти, въпреки че е зима. Или е момчето, което мие прозор- ците и има черни кръгове около очите – взима заеми, за да си я купува; може да е онова хлапе, дето поставя на колите по пет листовки наведнъж. Това е политикът, който ти обеща търговски лиценз – онзи, когото избра- ха в парламента с помощта на твоя глас и на гласовете на твоите роднини, той е винаги нервен. Може да е и професорът, който те скъса на изпита при първото ти

запъване. Или е онкологът, при когото отиваш на преглед — казаха ти, че е най-добрият, и ти се надяваш, че ще може да те спаси. Когато шамърка, той се чувства всемогъщ. Или пък е гинекологът, дето забравя да загаси цигарата си, преди да влезе на визитация при жена ти — тя вече усети първите родилни болки. Това е твоят зет, който никога не е весел, или приятелят на дъщеря ти, който пък винаги е в настроение. Ако не са те, тогава е продавачът на риба — подрежда по много красив начин рибата меч, или продавачът на бензин, който винаги разлива извън резервоара. Шамърка, за да се чувства млад, но не успява да напъха на място дори маркуча от колонката. Или личният ти лекар — познаваш го от години и той винаги те пуска да влезеш пръв, без да чакаш на опашка, защото много добре знаеш какво да му подариш за Коледа. Употребява я портиерът от твоята кооперация, но ако той не взима кока, тогава е учителката, дето дава частни уроци на децата ти; преподавателката по пиано на племенницата ти, художникът на костюмите за постановката, която ще гледаш довечера, ветеринарят, който лекува котката ти. Кметът, при когото беше на вечеря. Строителят на къщата, в която живееш, писателят, когото четеш, преди да заспиш, журналистът, когото ще гледаш по новините довечера. Но ако, след като помислиш добре, твърдиш, че никой от тези хора не употребява кокаин, или не успяваш да прецениш точно нещата, или лъжеш. А може би просто човекът, който употребява кокаин, си ти самият.

ЛЕКЦИЯТА

– Всички се бяха събрали около една маса, точно в Ню Йорк, недалече от тук.

– Къде? – попитах, без да се замислям.

Погледна ме, сякаш искаше да каже, че не вярва да съм чак такъв идиот и да задавам подобни въпроси. Думите, които предстоеше да чуя, бяха един вид размяна на услуги. Преди няколко години полицията в Европа беше арестувала едно момче. Мексиканец с американски паспорт. След като го върнали в Щатите, го оставили да се пържи на бавен огън, затънал в най-различни далавери от подземния живот на града, предпазвайки се обаче от затвора. От време на време снасял по нещо и в замяна не го арестували. Не точно информатор, но нещо много близко до това, така че да не се чувства подлец и предател, но и да не се изживява като железен, подчинен на омертвата член на банда. Полицаяте го питали за най-обща неща, без особена конкретика, за да не излагат на риск него и групата му. Било достатъчно да съобщи за някакво леко движение, за слух, приказки за събрания или войни. Не доказателства, не факти – само слухове. Те сами щели да си търсят доказателствата на по-късен етап. Но сега вече това не било достатъчно, момчето беше записало на своя айфон разговор, проведен по време на една среща, в която и то участвало. И полицаяте бяха объркани. Някои от тях, с които години наред поддържах връзки, искаха да пиша за това. Да напиша някъде нещо, да вдигна шум, за да се проверят реакциите, да се разбере дали историята, която щях да чуя, наистина се е случила така, както я разказва момчето, или е просто някаква постановка, театър, измислен от някого, за да бъдат залъгани кукурузите и италианците. Трябваше да пиша, за да предизвикам движение в средите, където тези думи са били казани, където са били чути.

Полицаят ме чакаше в Батъри Парк, на малък кей, без специална шапка и слънчеви очила. Никакви шантави

маскировки: дойде облечен с една много шарена тениска, с чехли и усмивка на човек, който няма търпение да ти разкаже някаква тайна. Италианският му беше бъкан с диалектизми, но се разбираше. Изобщо не се опита да създаде някакво усещане за съучастничество, беше получил нареждане да ми разкаже тези неща, да изложи фактите и го направи без много предисловия. Спомням си го отлично. Този разказ остана вътре в мен. В течение на времето се убедих, че нещата, които си спомняме, не се съхраняват единствено в главите ни, не всички се събират в една и съща зона от мозъка; убедих се, че и другите ни органи имат своя памет. Черният дроб, тестисите, ноктите, гръдният кош. Когато чуваш последните думи, те остават запечатани там. И когато тези части си спомнят, изпращат до мозъка това, което са поели. Давам си сметка, че най-често помня със стомаха, там трупам доброто и лошото. Знам, че определени спомени са там, знам го, защото стомахът започва да се движи. Понякога започва да се движи и коремът. Диафрагмата е тази, която създава вълните: една тъничка ивица, някаква мембрана, поставена там, с корени в центъра на нашето тяло. Оттам тръгва всичко. Диафрагмата предизвиква задъхване, настръхване, но също така необходимост да се изпикаеш, да се изходиш, да повърнеш. Оттам тръгват напъните при раждане. Точно толкова съм сигурен, че съществуват центрове, които трупат най-лошото, запазват боклука. Не знам къде е това място вътре в мен, но съм сигурен, че е пълно. Сега е натъпкано, толкова е пълно, че нищо повече не може да поеме. Това е моето място за спомени, или казано по-точно – за отпадъци, то е фрашкано. Може да изглежда като добра новина – повече нямам място за болка. Само че не е. Ако вече няма място, където да изпращаш отпадъците, тогава те започват да се тъпчат и там, където не трябва. Бутат се в места, които пазят други спомени. Разказът на този полицай окончателно препълни тази част от мен, където трупам най-лошите спомени. Нещата, които изкачат точно когато си мислиш, че всичко върви добре, когато

пред теб е светла утрин, когато се връщаш у дома, когато си мислиш, че в края на краищата всичко си е струвало. В тези моменти като някакво клокочене, като изригване, отнякъде си се надигат тъмни спомени като отпадъци от някакво бунце, погребани в земята, покрити с пластмаса, те все пак успяват да намерят път и да се появят на повърхността, за да отровят всичко. Ето, точно в тази част от тялото си пазя спомена от тези думи. Излишно е да търся точното местоположение, защото дори ако намеря това място, нищо няма да постигна, ако го заблъскам с юмруци, ако го ръгам с нож, ако го стискам, за да мога да изцедя думите като гной от пъпка. Всичко си е там. Всичко трябва да остане там. Точка, край.

Полицаят ми разказа, че момчето, неговият информатор, е чуло единствената лекция, която си заслужава да бъде изслушана, и скришом е успяло да я запише. Не за да стане предател, а за да я чуе отново сам. Една лекция за това как да живееш на този свят. И му я пуснал цялата: едната слушалка в неговото ухо, другата – в това на момчето, което със свито сърце пуснало записа на този разговор.

– Сега ти пиши за това, ще видим дали някой ще се издърви... Това ще означава, че историята е истинска и ние имаме потвърждение. Ако пишеш по въпроса и никой не реагира, никой нищо не направи, тогава става дума за дрънканици на второкласен актьор и нашият кукуруз ни баламосва или... просто никой не вярва на шантавите истории, дето ги пишеш, и тогава сме прецакани.

И започна да се смее. Аз кимах мълчаливо. Не обещавах, опитвах се да разбера. Тази предполагаема лекция била изнесена от стар италиански бос пред събрали се кукурузаджии, италианци, италоамериканци, албанци и бивши гватемалски легионери, бригадите на Каибил. Така поне казало момчето. Не информации, цифри и детайли. Не нещо, което трябва да научиш въпреки желанието си. Влизаш в някаква стая в определено състояние, но излизаш съвсем различен човек. Облечен си по същия начин, косата ти е същата като преди, дължината на бра-

дата ти непроменена. Не ти личи да си минал някаква специална физическа подготовка, сцепени вежди, аркади или счупен нос, мозъкът ти не е наставления и приказки. Влизаш и на пръв поглед излизаш същият, какъвто са те напъхали вътре. Но само външно, на пръв поглед. Вътрешно си изцяло друг. Не че са ти открили най-върховните тайни, но просто са сложили на точното място някои неща. Неща, които до този момент не си разбирал как да използваш, за които не си имал смелост да разсъждаваш, да ги разгледаш, да ги проучиш.

Полицаят ми четеше от един бележник записките, които си беше направил по този разговор. Били събрани в една стая, не много далече от мястото, където се намирахме сега. Насядали кой където му падне, без предварителен ред, не във формата на подкова, като при описанията за ритуално приемане на нови членове. Насядали така, както се сядат в клубовете из малките провинциални градчета в Южна Италия или в ресторантите на Артър Авеню, Малката Италия на Ню Йорк, за да изгледат заедно футболен мач по телевизията. Но в тази стая не се показвал никакъв футболен мач, това не било среща между приятели, всички присъстващи били членове на организирани криминални банди и заемали различни позиции в йерархията на клановете. Изправил се старият италианец. Знаели, че е мъж на честта и че е дошъл в Съединените американски щати, след като живял дълго време в Канада. Започнал да говори, без да се представя, нямало нужда. Говорел на някакъв измислен език, италиански, омесен с испански и английски, понякога използвал диалектизми. Искан да науча името му и се опитал да подпитам полицая, имитирайки случайно любопитство. Той дори не се опита да ми отговори. Произнасяше само думите на боса.

„Шантавелниците по света си мислят, че може да се върви напред, като бъдеш справедлив, а законите важат за всички, като се напънеш да работиш добре, честно; тогава улиците ще са чисти и спокойни, жените ще са равни на мъжете; това са мисли на тъпанари, педали, дето си

вярват, че могат сами себе си да излъжат. А също и тия около тях. Дрънканиците за по-добрия свят ще ги оставим на идиотите. Богатите малоумници, дето си купуват тоя лукс. Луксът да вярват в щастливия свят, в справедливия свят. Богаташчетата с чувство за вина или с нещо, което трябва да бъде скрито. *Who rules just does it, and that's it.* Който командва – просто го прави и толкоз. Е, може и да каже, че командва за доброто, за справедливостта, за свободата. Само че това са женски приказки, да ги оставим на идиотите. Който командва – командва. Точка, край.“

Опитах се да попитам как е бил облечен, на колко години е. Въпроси на ченге, на репортер, на любопитен, на обсебен, убеден, че с тези детайли би могъл да си представи образа на боса, който изнася такива речи. Моят събеседник изобщо не ми обръщаше внимание и продължаваше. Аз го слушах и пресявах думите, сякаш бяха пясък, за да намеря златните люспи, да открия името. Слушах тези думи, но търсех нещо друго. Търсех косвени доказателства.

– Искал е да им обясни правилата, разбираш ли? – запита ме полицаят. – Искал е тези правила просто да влязат вътре в тях. Аз съм сигурен, че този не лъже. Направо гарантирам, че не е някое дрънкало – мексиканецът. Направо се заклевам в душата си за него, въпреки че никой не ми вярва.

Забоде отново поглед в бележника и продължи да чете.

„Правилата на организацията са правила на живота. Държавните закони са правила за една част, дето иска да прецака друга. А ний няма да позволим никой да ни прецаква. Има такива, дето правят пари, без да рискуват, и тия господа винаги ще се шубелисват от другите, които правят пари, рискувайки всичко. *If you risk all, you have all*, чат ли си? Рискуваш ли всичко, имаш всичко. Ако обаче си мислиш, че можеш да се отървеш или че няма да влезеш в затвора, няма да се криеш и да бягаш, тогава нека веднага да изясним нещата: ти не си мъж. А щом не сте мъже – на минутата излезте от тази стая и не си и помисляйте, не се и надявайте, че нявга ще станете мъже, никога, ама никога няма да бъдете мъже на честта.“

Полицаят ме гледаше. Очите му бяха като две амбразури, сякаш се цели в това, дето си спомня много добре. Беше слушал десетина пъти това свидетелство.

„Вярваш в любовта? Любовта се изпарява. Вярваш в *corazon*? Само че сърцето го няма. Наляга те шубето. Нали? Няма любов, няма кураж? Вярваш в свежата *soso*? Само че и сливата след време изсъхва. Вярваш на жена си? Веднага щом свършат парите, ще ти каже, че я пренебрегваш. Вярваш на децата си? Спреш ли да им даваш кинти, ще ти кажат, че не ги обичаш. Вярваш на майка си? Ако не я люлееш грижовно, ще ти каже че си неблагодарник. Тъй че да е ясно: трябва да живееш за себе си. Заради самите себе си трябва да умеете да изисквате уважение и да уважавате. Семейството. Да уважавате тези, които са ви полезни, и да презирате безполезните. Уважение заслужава този, който може да ви даде нещо, безполезният го губи. Нали ви уважава тоя, дето иска нещо от вас? Този, който се страхува от вас? А когато нищо не можете да дадете? Когато вече нямате нищо? Когато станете ненужен? Гледат на вас като на отпадък. Когато не можете да дадете нищо, тогава започват да гледат на вас като на нищо, нула, празно място.“

– Аз – каза ми полицаят – разбрах, че босът, италианецът, е голяма работа, познава живота. Наистина го познава. Мексиканецът сам не би могъл да запише този разговор. Кукурузчето е ходило на училище до седемнайсет години, в Барселона са го хванали в някакво капанче, дупка. И езика, дето говори тоя тип, не може да си го измисли нито някой артист, нито някой фукльо. Ако не беше бабата на жена ми и аз нищо нямаше да разбера.

Бях чувал десетки разговори за мафиотската философия и нравственост: показания на разкаяли се, подслушани телефонни разговори. Но тази „лекция“ имаше една необичайна характеристика – представяше се като някаква дресировка на душата. Беше някаква критика на основната мафиотска практика.

„Аз ви говоря и някой от вас може дори да ми е симпатичен. На друг бих му смачкал мутрата. Но дори най-сим-

патичният от вас, ако има повече мацки и кинти — искам да е мъртъв. Ако някой от вас ми стане като брат и аз го приема в организацията като равен на мен, резултатът ще е един — той ще се опита да ме прецака. *Don't think a friend will be forever a friend.* Няма приятелство завинаги. Аз ще бъда убит от някого, с когото съм си делил хляба, покрива, всичко. Ще бъда убит от някой, дето ми е давал рецепти, който ми се е обяснявал в любов. Не го знам кой е — ако знаех, вече щях да съм го очистил. Но това ще стане. И ако не ме очисти, ще ме предаде. Правилата са си правила. А правилата не са закони. Законите са за шубелиите. За мъжете са правилата. Затова ние имаме правила на честта. Правилата на честта не ти казват, че трябва да бъдеш справедлив, добър, коректен. Правилата на честта ти казват как да командваш, ако искаш да прецакаш тоя, дето е над теб, и не искаш да бъдеш прецакан от тоя, дето е отдолу. Правилата на честта не трябва да бъдат обяснявани. Тях ги има и толкоз. Те сами са се създали от кръвта, върху кръвта на мъжете на честта. Как можеш да избереш?“

Към мен ли беше този въпрос? Търсех най-точния отговор. Но предпазливо изчаках, преди да започна да говоря, допускайки, че полицаят продължава да цитира думите на боса.